

Шыргыж, поэт!

Юрий Исаков автографым воза.
МИХАИЛ СКОБЕЛЕВЫН ФОТОЖО.

Юрий ИСАКОВ

Валентин Колумбын тыге шыргыжалмыжым те ужынжат огыдал докан але ода шарне. Но таче тидлан пеш сай амал уло: йӱратыме поэтна угыч мемнан дене чоным почын кутыраш вашка. Вашка Колумб лудмашке...

Тыгай лудмашыже тудын илыш гыч кайымыж деч вара луий гыч эртаралташ тӱнгале. Эн ончыч олase студент-влак, шке коклаштышт чумырген, ты шотышто чолгалыкым ончыктышт. Да тидлан нуным ура чонан журналист, «Ямде лий» йоча-газетын тунамсе редакторжо Алексей Юзыкaйн таратен шоген, вет творчествылан нуно лачак тиде савыктыш гоч кумы-

Книгагудышто – Валентин Колумбын пӱлемже.
МИХАИЛ СКОБЕЛЕВЫН ФОТОЖО.

Юрий Соловьев.
ОЛЬГА МАЙКОВАН ФОТОЖО.

Вячеслав Александров – лудмашке толшо Елизавета уныкаж дене.
МИХАИЛ СКОБЕЛЕВЫН ФОТОЖО.

тиде савыктыш гоч кумылангыныт. Вара нуно самырык-влакын «У вий» ушемшыкышт ушнышт, а тудын вуйлатышыже комсомол обкомын пашаенже Александр Абдулов лийын. Да нуак ты пашам шке ўмбагышт налыч. Лач тунам лудмаш ола кўкшытан гыч республик да регион-влак кокласе кўкшытаныш савырныш. Умбагыже тидлан Морко комсомол райкомын, вара район администрацийын тўвыра пашам шуктышо пўлкаже вуйын шогаш тўнгале да кызытат ўшаным сайын сула.

Марий Элнан тўн марий газетше тиде лудмашым эреак келгын почын ончыкташ тыршен. Шагал огыл журналист ты пашаш ушнен. Но утларакше мылам Колумб лудмашын летописецше лияш да тиде книгалан негызым пышташ логале. Тушко газетыштына тўрлў ийын Колумб лудмаш нерген возымым чумырымо. «Марий Эл» газетлан цо да Валентин Колумбын шочмыжлан 90 ий темме амал дене тыгай книгаг лукташ газетнан тўн редакторжо Светлана Пехметован темлыме ойжо шукталте – «Колумб лудмаш» книга ош тўням

ужо. Шыргыж, поэт, тусо фотосылак шыргыжал! Тиде савыктыш – тыйын лўмешет!

Угыч мелын вашештен

Книга дене палдарыме икымше презентаций Йошкар-Олаште Республикысе йоча ден самырык-влакын В.Х.Колумб лўмеш книгагудыштышт лие. Ты книгагудо эше Колумб лудмаш тўнгалтыштак «У вий» ушемын чолгалыкшылан мелын вашештен. Тиде ганат тушко тўн шотышто тудын ончычсо енге-влакак погыненыт ыле. Нуно огыл гын, кўмыт ты савыктышлан чын акым пуэн кертыт? Нуным огыл гын, кўмытым кызытсе илышын шўрынжў тургыжландара?

Валентин Колумбын творчествожым тўрыс почын пуаш эше мом ышташ кодын? – йодышым тура шындыш краевед Лайд Шемйэр. Уке гын «Пеш шагал ыштыме» манме гычат шокта. Тиде, ик могырым, чын, а вес могырым, чын огыл. Лўмлў поэт нерген шымлызе-влак Ким Васин, Александр Александров, Аркадий Васинкин возеныт. Журна-

Геннадий Гордеев тунамсе пагытым нўлтшў кумылын шарналтыш: «Кузе гўжлен илена ыле тунам. Талантан мыняр шуко еным пуыш ту пагыт». Да тунамак кумыл вошышын палемдыш: «Писатель ушемшытына кызыт шагал огыл ен улына, но тушечын улыжат нылытын тиде вашлиймашке толынна. А вет лачак Колумб лудмаш кызытат самырык алмаштышым кушташ полша».

лист-краевед Гельсий Зайниев ик публикацийым веле огыл ыштен. Лайд Шемйэр шкежат ончыч «ўмыремым арам шым эртаре» шарнымаш книгаг луктын, вара Колумбын вич томан ойырен чумырымо ойпогыжым савыктен. Но пытартыш латвич ийыште тудын нерген ик книгаг лектын огыл. Ойпогын кудымшо томжат, творчествож нерген, ям-

дылалтеш, но пеш эркын. Колумб нерген симпозиумынат эртара шонымо ыле, но тўрлў амаллан кўралийын ыш шу, мане вьступатлыше. Но тудо ни гўм шылталаш ыш тўнгал, лач каласыш: мо улшо дене гына лыпланыман огыл, умбакыже ышташ кўлеш. Ты шот гыч ончымаште чапаныше поэтнан лўмгечыжлан «Колумб лудмаш» книгаг жапыштыже лукмым пеш кўлешан семын палемдыш.

Драматург Геннадий Гордеев Марий самырык театрын сценыштыже модын ончыктымо «Валентин Колумб. Легенды милые, прощайте!» пьесыжым «Поэт нерген поэме» манын. Тушто поэтын, ончычсо кышкарым лўдде пудыртен, писын кушкын толмыжым ончыктен. Ончыч тудым умылен огытыл, вара кўранаш тўнгалыныт, чаракымат ыштылыныт. Пўсў шижмашан поэтын чонжо тидым чытен кертын огыл. Тыге тудо тўня кумдыкыш лекме пагытыште илыш гыч каен колтен. Но ыштыме пашаже илаш, вургыжтараш кодын. Тыге Колумб лудмаш шочын.

– Колумб лудмаш 40 нй утлам авалта. Тыгай кугу историйым шындарыме ты книгагшке. Тусо фотографийла гыч ме шагал огыл палыме еным ужуна. Южышт илыш гычат каеныт. Изи йоча-влак гын, кугемян, паша корныш шогалыныт, ешым погеныт. Лудшо-влак коклагыч туныктышо, журналист, эсогыл тўвыра министрын алмаштышыже лийыныт. Статьяла гыч нунын нерген аклыммутым лудын кертына.

Тиде книгаг чумырышо да автор семын журналист да поэт Юрий Исаков кугу пашам шуктен. Меат кертме семын полшышна, но чаманен каласаш логалеш, тудо социальный программаш ыш пуро. Туге гынат тиде кўлешан книга, да лукде ышна керт – Марий книгаг издательствын оксаж кўшеш савыктышна. Тиражше – 500 экземпляр. Тиде шуко, но книга тачылык гына огыл, – каласыш Марий книгаг издательствын пўлкажым вуйлатыше да ты книгаг ямдылыше Юрий Соловьёв.

Вашлиймашын эн шерге унаже Морко район Пумыр ялын чолга енге-влак Зи-

Тиде савыктыш – лүмешет

Мария Николаева

Геннадий Григорьев, Александр Петров, Юрий Исаков да Ксения Дмитриева.
ИРИНА ПОЛАНОВАН ФОТОЖО.

Морко рүдө книгагудын пашаенже-влак.

полшен. Тудо Йошкар-Оласе презентацийыштат мурыж дене куандарыш. А ты гана чонжым почдеат ыш чыте:

– Лучко ий утла ончыч шке лүмгечем палемдыме годым Валентин Колумбын ойпогыж гыч кум том книгагым пөлеклышт. Тунам мыйын тыгай шонымаш лекте: палыме поэтын иктаж почеламутшылан мурым возен кертам мо? Кунам ончаш тўналым, умылым: мутшылан муро шагал. Тудо Почеламутым (тидым кугу буква дене ончыктыман) возен, а муро текстым огыл. Мурым лўмын возыман. Кычалым-кычалым, да икымше томышто «Москваште» манме почеламут келшыш. Лудын лекмекем, чонемлан лишыл корнылам муым. Тыге бард муро шочо, – да муралтенак ончыктыш.

А вара Колумб лудмаште ик гана веле огыл шке мастарлыкштым ончыктышо-влаклан мут пуалте. Эгерсола школ гыч Мария Николаева тымарте Морко кундемын талантан ик поэтын веле огыл почеламутшым чаткан лудмыж дене ырыктарен гын, тиде гана шке возымо «Кок Колумб» почеламутшо дене ончыкылан мо-

наида ден Вячеслав Александровыт ылыч. Нуно олаште илат гынат, шочмо ялышкышт чўчкыдын коштыт. Колумбыт пўртым тўрлен да арален шогат. Лу ий ончыч суртышт воктене Валентин Христофоровичлан бюстым постамент ўмбалне шогалтыме гын, тидат нунын тыршымышт дене ышталтын.

Ныл ий жапыште 140 тўжем тенгем погеныт. Да, мутат уке, республикнан Тўвыра, савыктыш да калык-влакын пашашт шотышто министерствыже кугун полшен. Тиге кумдан палыме поэткам чапландарыше памятник шочын. А ынде тудын лўмгечыжлан Пумырыш корным тўрлыкташ пижыныт, оксамат изишак погеныт. Вет Колумб лудмаш, палемдыме почеш, тений тушто эртышаш. Тынар шуко ышташ тыршат нине чолга еҥ-влак, но пашашт нерген шуко кутыраш огыт йўрате. «Палемдыме гына шукталтше ыле», – маньыч.

А тыште, олесе книгагудышто, вашлиймашым олакўкшытан Колумб лудмаш шуйыш да ятыр ий ончыч

тўналме пашан кўлешан улмыжым эше ик гана пенгыдемдыш.

Кумылын, чонеш логалтышын

Кокымшо презентаций Морко рўдў книгагудышто эртыш. Тудын пашаеҥже-влак мемнам районысо тўвыра да каныш рўдерын залыштыже сылне муро дене саламлен вашлийыч. Морко централизоватлыме книгагудо системын директоржо Маргарита Семёнова пеш чын каласыш: «Колумб лудмаш йоча-влакым умбакыжат поэзийым лудаш да вазаш кумыланда гын, Морко талант памаш ончыкыжат тыгак йыргыкташ тўналеш».

«А тачысе вашлиймашнан амалже – «Колумб лудмаш» книга», – ешарышым мыят. Эн ончычак мутым «Морко мланде» райгазетын тўн редакторжо Анатолий Титов нале. Тудо шкежат 2009-2015 ийлаште «Марий Эл» газетнан собкоржо лиймыж годым Колумб лудмаш гыч ятыр снимкым ыштен. Нуно книгашкат пуреныт, сандене тудымат книга ик авторжылан шотлаш лиеш.

– Илен-толын, тиде шарныктыш книгагудыш кычалаш тўналыда. Налза, лудса да аралыза. Тидым мый тышке погынышо калыклан – книгагудо пашаеҥ, туныктышо да тунемше, ача-ава-влаклан – ойлем. Икшыве-влаклан Валентин Колумбым пример шотеш налаш да тудын семынак тыршаш тыланем. Мыланем икана почеламут кузе шочмо нерген ойленыт ыле: тиде – 1 процент талант да 99 процент паша. Сандене самырык-влаклан – чытышым да сай паша лектышым, – темлыме семын каласыш Анатолий Титов.

Тиде книгагудан вес авторжо – журналист Александр Петров. Тудо 1994 ийыште «Марий Эл» газетыш пашаш толын веле ыле, да тунамак Колумб лудмаш нерген возен ончаш ўшанышт. Улыжат ик гана тудлан тыгай пиал логалын, но чонешыже келге кышам коден.

– Ончыч лудмаш уста марий поэтын кушмо Пумырыштыже лийын гын, тунам уна-влакым ўшандарыше, но самырык вужа илыш гыч кайыше поэт Альберт Степановын Нурўмбал ялже

шкеж деке ўжын. Уна-влакше шкенан республик гыч веле огыл, тыгак моло финн-угор кундемла гычат толыныт. Кок кече тушто поэзий пайрем эртен. Кечывалым ўмыр лугыч лийше поэтын сурт олмыштыжо чапкўм шогалтыме, лудмаш конкурс лийын. Кастене палыме самырык мурызо-влак концертым ончыктеныт. Йўдлан сурт еда малаш пуртеныт, пукшен-йўктен колтеныт. Вес кечын мўндыр уна-влак тысе таҥашышт дене пырля пўрт еда мурен-куштен коштеденыт, марий койыш дене палыме лийыныт. Кўсотышкат карт кугыза дене пырля миен толыныт. Тыгай порылыкым нуно нигуштат ужын огытыл да пеш чот ўрыныт, – шарналтен каласкалыш журналист Александр Петров, кызыт тудо Марий Элын калык писательже.

А вет шоналташ гын, Колумб лудмаш эртыше ийлаште тўрлў вере да кажне гана ойыртемалтшыш эртен. Могай кугу шарныктышым чумырымо ты книгашке!

Лудмашым сылнештараш марий бард Геннадий Григорьеват ик гана веле огыл

гаи-гынат ушаным лукто. тышкол гычак Софья Алексеева ден Дарья Зорина моло авторын почеламутышт дене сай шарнымашым кодышт.

Валентин Колумбын «Кўслезе ўдыр» почеламутышым лудмаште шуко гана колаш логалын, но Морко посёлкысо 1-ше номеран школ гыч Ксения Дмитриеван лудмыжо садыгак ойыртемалтше ыле. Октябрьский школ гыч Софья Сенькина йўратыме поэткам мутшылан композитор Вениамин Захаровын «Ни вучалын омыл» мурыжым яндар йўкын йонгалтарымыж дене чонышкак логалтыш. Шўргыял школ гыч Диана Сергеева поэтын «Шочмо йылме», а туныктышыжо Елена Григорьева «Ачамын тўсшў» почеламутдаж дене куандарышт. А ветеран Галина Кузьмина шке возымо «Таклян кока» почеламутшо дене шоналташ таратыш.

Мылам туге чучо: «Колумб лудмаш» книгагудыштыже ме угыч Колумб лудмашын кумыл нўлтышў шўлышыжым шижна. Да умбакыжат «Марий Эл» газетна тудын дене тыгак кумыллын палдараш тўналеш.